

njemu veku. — Taki ali jednaki naj se v mični podobi povesti predstavijo učencem; ako so zgodovinske slike pri roki, si bodo učenci stvar še bolje zapomnili. (Dobro bi bilo, ko bi imeli zgodovinske atlante, kjer so fakta naslikana.) Učni načrt govori dalje, da naj se v lj. šoli vzgaja značaj i domoljubje in to je prav. Značaj človeku ni vže prirojen, treba se je često vaditi, preden si človek pridobi duševno krepost, ki se ustavlja strasti in slabosti. Značajen človek ima terdno in stanovitno voljo, ki vodi njegovo dejanje. — Značaj se mora posebno gojiti v šoli ne le pri zgodovini, marveč tudi pri drugih naukih in pri vsakej priložnosti. Po mojej misli so iz zgodovine najpripravnejši oni izgledi, kjer se žrtve kažejo v velikej meri — in to so večjidel — tragični dogodki. Značaj — mož — se daruje; imovino, srce i um, vse, dal i svoje življenje — on se daruje za rod svoj, za svoje visoko načelo — za človeštvo, naj si je že iz ljubezni do bližnjega ali iz domoljubja. Mlado srce vadjeno v značajnih prizorih, jelo bode pozneje, ko bode vže odraslo, premišljevat, da je treba moštva. (V navadnem življenji se umeje moštvo za značaj.) V tem smislu naj učitelj učencem kaže Kodra, Leonida, — A. Winkelried-a, A. Hoferja, nasproti pa gnjusne izdajalce Ešjalta, Katilino itd. — Se ve, da si more učitelj takošnjih izgledov poiskati, i baš avstrijska zgodovina ima dokaj takih izgledov. —

Po učnem načrtu ima se gojiti tudi domoljubje v ljudskej šoli. Bodimo pedagogični in hodimo od bližnjega do oddaljenega. Učimo ljubiti otroke svoj dom, svoj národ, i od tod izpeljumo ljubezen do domovja. Gospoda moja! Čez majhen potok se lahko prestopi — ali čez široki se niti ne da preskočiti. Ako učenec spozna svoj rod, bode spoznaval i drugi avstrijske narode, ki v lepej, složnej zvezi žive vsi za jednega milega vladarja.

Kažimo deci zgodovino njihovega naroda, zvezujmo ž njo zgodovino družih narodov, i po takem potu bodemo po pedagogičnih načelih lahko vcepili šolski mladeži pravo domoljubje, vcepili ljubezen do milega vladarja in do dinastije.

O spisji.

Ljudska šola, da je v resnici to, kar mora biti, — prva in naj terdnejša podlaga ljudski omiki —, naj bo narodna, ter postavljena pred vsem na národno podlago, t. j. vravnana za národ in njegov jezik. Zato je vsakega učitelja sveta dolžnost, da pri svojih učencih izobrazuje jezik. Kajti človeški govor je najpervi in najlepši dokaz človekove višje stopinje nad vsemi stvarmi na svetu. Kakor pa je treba pri vsakem nauku življenja, treba ga je posebno pri jezikovem; mladini se le počasi odpira pravi čut in resnično veselje do učenja. Suhoparni nauk morf duha in

učence dolgočasi. Višji čut za vse lepo in estetično povsodi, naj se zbuja in odgaja le počasi in jako skerbno, in pri tem naj se tudi pospešuje нравno izobraževanje. Kakor je sploh znano, je spisje najimenitniši del jezikovega poduka: po besedah slavnih pedagogov je ono krona vsega jezikovega poduka in zercalo vse šole. —

Da pa je sad tega prevažnega dela, jezikovega poduka, tje in sim le malovreden, vkljub temu, da se učitelj vestno trudi in prizadeva, je žalibog znano. Vzroki tej žalostni prikazni so zelo različni, a danes jih nočem naštevati. Sploh pa je znano, da bode učitelj uspešnega sadu iz spisja zastoj pričakoval, ako ne bode učencev napeljeval, da spisujejo vsaki dan po eni sestavek, bodi si na tablice ali v zvezke. Prav je tedaj, ako učitelj učencem obilno prilike daje, da o tej ali uni stvari svoje misli pismeno razodevajo, in to, kolikor mogoče pravilno! Se ve da, kaj tacega učitelj od učencev ne sme zahtevati prej, dokler jih ni na to ustmeno pripravil. Da pa učitelj ustmeno učence pripravlja, ali prav za prav red določuje, po katerem naj nalogo izdelujejo, je pa tem potrebnije, ker sicer bi dostikrat učenci ne vedeli, kaj in kako naj spisujejo? Ako so pa ustmeno dobro pripravljene, potem pa z veseljem in brez velikega prizadevanja izdelujejo opisovanje. Zelo plodonosno za ta predmet pa je tudi, ako učenci včasih s pomočjo učiteljevo na šolskej tabli kake spise in sestavke izdelujejo in sestavljajo, kakor je „Tovariš“ že ob svojem času pokazal, da učenci na takih izglednih spisih in sestavkih vidijo, kako se pravilno spisuje. Učitelj, kateri bi to opustil, zanemaril bi jeden najboljših omikovalnih pomočkov! — Da našim učencem navadno besedi pomanjkuje le zato, ker jim misli manjka, je sploh znano, skušnje pa so pokazale, da se to beraštvo najlože odpravi, ako učitelj vse predmete v zvezo spravi, ter si prizadeva, da je nauk budiven, in pri vsaki priliki svoje učence napeljuje, da vse, kar so slišali, brali, razumeli ali povedali, tudi zapisujejo. Po tej poti nabere se snov, katero potem učenci pri takih vajah le ponavljajo. Zavoljo tega morejo pa tudi manj zmožni učenci kaj pokazati in narediti; vsi pa delajo z ljubeznijo in veseljem. Pa tudi učitelju tega pravila se deržečemu, potem ne bode treba pri spisji še le misli zbudjati in okoli izkati, ampak on bode enak mojstru, kateremu je treba izdelati le obris in načert in na izdelovanje paziti; delavci pa bodo učenci, kateri delo toliko bolje izverše, kolikor več imajo dobrega materijala, in kolikor bolj temeljito načert razumó. Ne bilo bi pedagogično, od učencev v ljudski šoli zahtevati, da bi oni temu ali onemu novo misel poiskali, ali da bi celo spisu dali umetno obliko. Po našem mnenju je gledé naučenja materinskega jezika v ljudski šoli posebno treba gledati na zapopadek. Učitelj ne sme književnega jezika učencem podajati kakor merzli dar ptujega premišljevanja, ampak se mora truditi, da zbudí v otroku čut do jezika. Doma sliši otrok govoriti, dasiravno tudi on izgovarja, vendar

tega ne spozna in ne zapopade, temuč le govori tako, kakor se je naučil poslušavši druge. Jezika se uči otrok v družini. To priučenje mora učitelj v šoli izgladiti in dopolniti to, česar manjka; otroka mora napeljevati na zapopadke, ki mu še niso jasni; mora čistiti kar je nečednega, umivati umazano jezikovo lice, zložiti raztreseno govorjenje, ter preobleči sirovi jezik z lepo novo obleko književnega ozaljšanega jezika. To pa se nikakor ne izverši samo s slovniškim modrovanjem in z golimi vodili, temuč s tem, da se veliko in dobro govori in spisuje. Človek si lika jezik, ako popolnuje svoje misli z mislimi drugih ljudi, jezik se razvija samo v društvu. Šola pa mora pri otrocih prebuditi in izrežati jezikovo moč, zato naj pa učitelj z učenci govori in jim tako misli v dušo vcepuje. Kolikor več more učitelj govoriti z učenci, toliko bolje je. Pri berilnih vajah naj gleda na to, da postanejo one otrokom prava svojina. Premišljeno branje zvišuje dušne moči in razširja znanje. Ves jezikoslovni nauk v ljudski šoli je le pripomoček v daljno izobraževanje. To, da otrok pozna jezik, da se more v njem izraževati, ravno ta nižja razmera podpira višjo, koja je, če se mladost lepo zavedno in duševno izobražuje. Nikar ne mislimo, da so šolska berila le za to, da bi se otroci iz njih učili le jezika, temuč da so posebno v to, da berilo žlahnuje serce in napeljujejo na lepo in kerščansko vedenje. Branje, ktero ne bistri otročjega uma in pameti in ne žlahnuje otročjega serca več škoduje, kakor koristi. S tem pa nismo nikakor hotli reči, da bi učitelj pri branji ustmene in pismene vaje ločil od onih v slogu in pravopisu, in bi te predmete razlagal posamezno, vsi ti predmeti so ravno tisti nauk v jeziku. Iz skušnje moremo terditi, da kdor se nauči pametno misliti, dobro in pravilno svoj jezik govoriti, ta ga bo znal tudi pravilno pisati; in kdor se ustmeno prav izražuje, mu ne bode težko ravno tako tudi pisati.

Pri tem naj učitelj ne prezira, da pozneje praktično življenje od učencev nikakor ne bode zahtevalo, da bi sami izdelovali umetna dela in proizvode, ampak le to, da bodo umeli in znali misli, ktere jim bode djansko življenje podajalo, v pravem redu in spodobni obliki drugim podajati. Vendar s tem zopet ne rečemo, da bi se mogle vse naloge te verste v ljudski šoli opuščati. Spretnost in modrost učiteljeva je tudi v tem obziru, kakor vselej merodajavna!

Naloge najnižje verste pri spisju so take, kakor je sploh znano, da se učenci napeljujejo pridno prepisovati besede in stavke, ali iz knjige ali iz table. Dalje se vadijo zapisovati besede, stavke in izreke, kterih so se bili na pamet naučili. Brez pridne vaje se ve, da učitelj ničesa ne doseže. Pri tem naj učitelj vedno na to gleda in sili, da učenci vse, kar prepisujejo, vselej do pičice na tanko prepíšejo.

Nalogom te verste sledé one pismene vaje, da učenci odgovarjajo

na lahka in kratka vprašanja (se ve pismeno), da zapisujejo, kar so se na pamet naučili, da pri berilnih vajah osebo, število in čas spreminjajo. V ta namen služijo berilne vaje „Pervega berila“. N. pr. 5. vaja „Pridna Rozka“ se predrugači v „Priden Janezek“; ravno tako se prestavi beseda „mati“ v besedo „oče“! Katere berilne vaje se dajo še tako predrugačiti, znano je slehernemu učitelju. Ravno tako najde učitelj tudi vaje, pri katerih more število in čas spremeniti, kar dela navadno učencem obilno veselje. Vsaj je sploh znano, da je vsa umetnost, jezik si prisvojiti in se ga naučiti, jedino le v tem, da si jezik na različnih besedah, stavkih in oblikah z mnogimi zgledi prisvojimo, in to potem s premisljivostjo pravilno pismeno drugim podamo. (Dalje prih.)

Nazorni nauk.

(Dalje.)

d. Zvezde.

Na jasnem nebu zapazimo po noči zvezde. Tudi po dnevu so zvezde na nebu. Da jih tedaj ne vidimo, pride ravno od tega, da po dnevu ne vidimo lunine svetlobe; solnce namreč veliko svetleje sveti, močnejša solnčna svetloba jih zatemni.

Zvezde se nam vidijo male luči, zato pravimo, noč na nebu lučice prižiga. Določeno pa je, da so velika, svetla telesa, navadno še veliko večja od solnca. Da se nam pa veliko manjša vidijo, pride pač od tega, da so veliko dalje kot solnce. Ako tedaj mislimo, da včasih zvezde doli padajo, se motimo. To so le zračni prikazki, drugi jim pravijo „zvezdni utrinki“. Vidi se nam, da je zvezda večja, od zvezde, nekatere se zelo svetijo, druge pa imajo bolj medlo svetlobo, to pa pride nekaj od tega, da je res zvezda večja od zvezde, ali je dalje od une. Gotovo je, da niso vse zvezde, ki jih vidimo na nebu, enako daleč od nas, da ni druga poleg druge, ampak da je druga pred drugo ali za njo. Da tega ne zapazimo, pride od njih neizmerne daljave.

Dve hiši, dve drevesnici, kateri vidimo v daljavi, se nam vidite enako daleč, dasiravno je druga mimo druge veliko dalej.

Ali si že kedaj štel zvezde? Nihče tega ne more, ker nikakor nemoremo vseh videti (z daljnogledi jih že vidimo več, kakor s prostim očesom), ali ker nimamo števila za to, brezštevilne so. Zato se po pravici reče: „Njih za nas števila ni.“

Zvezde nam koristijo, ker noči razsvetljujejo in lepšajo; gotovo jim je pa dal modri stvarnik še drug višji smoter.

Sirah govori: Lepota neba je svetloba zvezd; Gospod svet na višavi razsvetljuje. Na besedo Svetega stoje v svojem redu, in ne opešajo na svojih stražah.